

Capitolul I. Combaterea și prevenirea infracțiunilor prin mijloace de drept procesual penal

Preliminarii

Procesul penal are ca *scop* constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Procesul penal trebuie să contribuie la apărarea ordinii de drept, la apărarea persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia, la prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor (art. 1 C. pr. pen.).

Scopul legii penale – înscris în art. 1 C. pen. –, precum și scopul procesului penal se realizează prin intermediul *activității judiciare penale* – activitate complexă desfășurată în vederea descoperirii infracțiunilor, stabilirii vinovăției persoanelor care le-au comis și realizării tragerii la răspundere penală a infractorilor. Activitatea judiciară penală se realizează de autorități publice specializate la dispoziția cărora legea instituie mijloace distincte, cu eficiență în combaterea și prevenirea fenomenului infracțional, mijloace care prezintă, totodată, puternice garanții pentru deplina realizare a dreptului la apărare, a celorlalte drepturi și libertăți fundamentale. Autoritățile publice competente în vederea realizării tragerii la răspundere penală a infractorilor nu vor putea realiza sarcinile specifice care le revin decât în conformitate cu legea și potrivit ei, în baza exigențelor unui stat de drept, ce impune „*imperium legi*”.

Activitatea constituind procesul penal se realizează de *autoritatea judecătorească*, reprezentată de instanțele judecătorești și Ministerul Public. Constituantul român a reglementat în Capitolul VI din Titlul III al Constituției toate instituțiile ce dau expresie puterii judecătorești, recunoscând atributul înfăptuirii justiției penale numai instanțelor judecătorești, sprijinite de Ministerul Public, care își exercită atribuțiile prin procurori ajutați de organele de cercetare penală.

Dispozițiile art. 2 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească prevăd:

„Instanțele judecătorești înfăptuiesc justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, precum și a celorlalte drepturi și interese legitime deduse judecății” [alin. (2)].

„Ministerul Public reprezintă, în activitatea judiciară, interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor” [alin. (4)].

În activitatea pe care o desfășoară, instanțele judecătorești penale, Ministerul Public și organele de cercetare penală stabilesc – în baza atribuțiilor și responsabilităților specifice care le revin în înfăptuirea actului de justiție penală – *raporturi de cooperare*, în limitele legii, având ca finalitate tragerea la răspundere penală a infractorilor. Conlucrarea dintre organele judiciare penale având aceeași finalitate generală relevă cerința de a se acționa cu promptitudine și de urgență pentru descoperirea infracțiunilor, identificarea infractorilor și sancționarea doar a celor vinovați, dându-se astfel eficiența necesară combaterii și prevenirii infracțiunilor.

În activitatea de combatere și prevenire a infracțiunilor, în ordinea desfășurării acestei activități, Ministerul Public și organele de cercetare penală folosesc mijloace specifice, care se deosebesc de cele folosite de instanțele judecătorești; de aceea, pentru a sublinia importanța pe care o are hotărârea judecătorească penală în combaterea și prevenirea infracțiunilor, am considerat necesar să expunem și mijloacele procesuale folosite de Ministerul Public și organele de cercetare penală, care trebuie să asigure instanțelor judecătorești calitatea activității de judecată, cu actul final – hotărârea penală – prin care se asigură realizarea scopului procesului penal.

Secțiunea 1. Mijloace procesuale folosite de organele de urmărire penală în combaterea și prevenirea infracțiunilor

În art. 200 C. pr. pen. se prevede că „Urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este cazul sau nu să se dispună trimiterea în judecată”.

Ca *activitate prealabilă judecătorească*^[1], urmărirea penală are un rol important în vederea pregătirii unei soluționări juste și complete a cauzelor penale,

[1] De la regula obligativității efectuării urmăririi penale în toate cauzele se face excepție în procedura plângerii prealabile directe, numai pentru infracțiunile prevăzute în art. 279 alin. (2) lit. a) C. pr. pen. De asemenea, în cazul extinderii procesului penal la prima instanță pentru alte fapte sau cu privire la alte persoane, în condițiile prevăzute de art. 336, art. 337 C. pr. pen., când se trece la judecarea cauzei fără a

fiind necesară și pentru combaterea cu promptitudine și fermitate a infracțiunilor, pentru prevenirea acestora. Activitatea judiciară specifică acestei prime faze a procesului penal se desfășoară de organele de urmărire penală, de regulă organele de cercetare penală sub supravegherea procurorului, iar în cauzele penale complexe urmărirea penală se efectuează obligatoriu de către procuror. Distingem astfel între *actele de cercetare penală* – prin care se strâng probele necesare lămuririi cauzei – și *actele propriu-zise de urmărire penală*, prin punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale. Sub acest aspect, dispoziția cuprinsă în art. 200 C. pr. pen. apare discutabilă, în literatura de specialitate fiind susținută reformularea legală ce fixează obiectul urmăririi penale la „strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea faptuitorilor și la stabilirea răspunderii penale și civile a acestora, precum și inculparea celor vinovați și trimiterea lor în judecată penală”^[1].

Desfășurarea activității de către organele de cercetare penală sub supravegherea procurorului implică o *subordonare* a acestora, înțeleasă însă ca o „relativă independență de acțiune”^[2] în îndeplinirea dispozițiilor procurorului, în condițiile legii, fără a se nega rolul lor activ în desfășurarea urmăririi penale. De altfel, prin reglementările în vigoare, organele de cercetare penală se bucură de inițiativa conferită în privința efectuării unor acte ce sunt de competența exclusivă a procurorului, spre exemplu, prin propunerile pentru punerea în mișcare a acțiunii penale sau pentru luarea măsurii preventive a inculpatului conform art. 234 C. pr. pen. ș.a. Or, aceste situații ne relevă importanța conlucrării dintre organele de cercetare penală și cele ale Ministerului Public (în baza raporturilor juridice ce se stabilesc între acestea), o *conlucrare, în limitele legii*, pentru tragerea la răspundere penală numai a persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni și care, totodată, să răspundă cerințelor privind rapiditatea și eficiența acestor organe în lupta împotriva fenomenului infracțional.

Pornind de la aceste considerente, ne vom opri atât asupra mijloacelor procesuale folosite de organele de cercetare penală, cât și a atribuțiilor specifice care revin Ministerului Public în combaterea și prevenirea infracțiunilor.

mai fi obligatorie efectuarea urmăririi penale.

^[1] A se vedea GR. THEODORU, *Considerații asupra urmăririi penale și a perfecționării reglementării ei*, în Anuarul Centrului de Științe Sociale, Iași, tomul II, 1985, p. 240-241; GR. THEODORU, *Drept procesual penal. Partea specială*, Ed. „Cugetarea”, Iași, 1998, p. 44.

^[2] N. VOLONCIU, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, vol. II, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Paideia, București, 1996, p. 31.

§1. Mijloace procesuale folosite de organele de cercetare penală

Conform art. 201 C. pr. pen., organele de cercetare penală sunt *organele de cercetare ale poliției și organele de cercetare speciale*. Ca organe de cercetare ale poliției judiciare funcționează lucrătorii operativi anume desemnați din Ministerul de Interne, iar ca organe de cercetare speciale funcționează, potrivit art. 208 C. pr. pen., ofițerii anume desemnați de către comandanții unităților militare, de șefii comendurilor de garnizoană și de comandanții centrelor militare, precum și ofițerii de grăniceri și căpitani de porturi. Organele de cercetare ale poliției au o *competență materială generală*, efectuând cercetarea penală pentru orice infracțiune care nu este dată în mod obligatoriu în competența altor organe, spre exemplu, în competența exclusivă a procurorului [conform art. 209 alin. (3) C. pr. pen.] sau a organelor de cercetare penale [conform art. 208 alin. (1) lit. a)-c) C. pr. pen.].

Activitatea de cercetare penală presupune manifestarea *rolului activ* al organelor sus-menționate pentru strângerea probelor necesare aflării adevărului cu privire la existența infracțiunilor, identificarea făptuitorilor și pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele, atât în latura penală, cât și în cea civilă. Potrivit art. 202 C. pr. pen., organul de cercetare penală este obligat să strângă probele atât în favoarea, cât și în defavoarea învinutului sau inculpatului, chiar dacă acesta recunoaște fapta.

Faptele cu aparență penală ce ajung la cunoștința organelor de cercetare penală – prin diferitele moduri de sesizare a acestora –, după cum se știe, fac parte din sfera *criminalității aparente*. Intră în atribuția organului de cercetare penală a infirma sau confirma această aparență penală, stabilind deci inexistența sau existența infracțiunii, respectiv nevinovăția ori vinovăția persoanei învinuite că a săvârșit fapta. Nu trebuie uitat însă faptul că fenomenul infracțional este dat de *criminalitatea reală*, iar între aceasta și criminalitatea aparentă este localizată așa-numita „*cifră neagră*” a *criminalității*.

În activitatea de cercetare penală, prin munca susținută și serioasă ce revine organelor cu atribuții în acest sens și vizând scopul procesului penal – constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală –, apreciem că ar fi de dorit:

- o implicare activă în vederea „egalizării”, prin apropierea nivelurilor dintre criminalitatea descoperită și cea reală;
- dispariția dintre factorii constatați ca generatori ai cifrei negre a criminalității, alături de abilitatea infractorilor sau/și pasivitatea victimelor, a ineficienței organelor de cercetare penală. Sub acest aspect, în literatura de

specialitate^[1] se arată că ineficiența se poate datora unei organizări deficiente sau incompetenței profesionale (prin incapacitatea celor cu atribuții de cercetare penală de a sesiza infracțiunile comise), fără a exclude nici problema incorectitudinii, ce poate viza fie aspecte de fermitate, fie de corupție.

Organul de cercetare penală este, de asemenea, obligat să strângă date cu privire la împrejurările care au determinat, înlesnit sau favorizat săvârșirea infracțiunii, precum și orice alte date de natură să servească la soluționarea cauzei. Preocuparea în această direcție – de strângere a datelor de ordin criminologic, conform art. 202 alin. ultim C. pr. pen. – constituie un element pentru inițierea de măsuri în vederea prevenirii infracțiunilor^[2].

Pe de altă parte, nu trebuie uitat că prevenirea infracțiunilor nu constituie un atribut exclusiv al organelor de cercetare penală; sarcina acestor organe ce acționează în temeiul ordinului legii, cu referire, în special, la organele de cercetare ale poliției, presupune o *implicare activă și a membrilor colectivității*. „Cercetările efectuate pe acest teren al relațiilor poliție-colectivitate au relevat importanța participării cetățenilor la soluționarea unor cauze penale, dezamorsarea unor stări conflictuale, prevenirea unor infracțiuni grave, concluzionându-se, în cele mai frecvente cazuri, că relații strânse cu publicul ar ajuta factorii de conducere ai poliției să mențină constant mecanismul de funcționare a instituției pe coordonatele eficienței”^[3].

Activitatea autorităților judiciare penale în prevenirea fenomenului infracțional desfășurându-se prin mijloace specifice, organele de cercetare penală realizează, la rândul lor, *prevenția generală și prevenția specială* potrivit competențelor ce le revin prin lege. În literatura de specialitate^[4], conform unei opinii avizate, se afirmă existența unor drepturi limitate ale organelor de cercetare penală ce s-ar rezuma la descoperirea infracțiunilor, a autorilor acestora, la conducerea lor în fața procurorului și administrarea de probe pentru lămurirea faptelor penale, mai mult, se susține că, „de cele mai multe ori, poliția, prin lege, este obligată să acționeze numai asupra efectului, neacordându-i-se competență în combaterea cauzelor infracționalității, nici când ar trebui să aibă”^[5].

[1] A se vedea V. CIOCLEI, *Criminologie etiologică*, Ed. Actami, București, 1996, p. 26.

[2] A se vedea N. VOLONCIU, *op. cit.*, vol. II, p. 17.

[3] P. ABRAHAM, *Comunitatea, poliția și tranziția*, Ed. Național, București, 1996, p. 50.

[4] A se vedea V. DABU, *Polițiști, procurori și judecători. Între lege și fărădelege*, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1997, p. 90-91.

[5] *Ibidem*, p. 51. Autorul reține dintre situațiile în care poliția – ca organ de cercetare penală – are dreptul și obligația să descopere și să cerceteze faptele numai pe acelea care au degenerat în infracțiuni; spre exemplu, un polițist nu poate sancționa o contravenție la Legea nr. 87/1994, dar, dacă aceasta se transformă în

Este indiscutabil faptul că organul de cercetare penală trebuie să efectueze toate actele necesare de descoperire a infracțiunilor, prin administrarea probelor în acuzarea și în apărarea învinutului sau inculpatului, executând dispozițiile legale date de procuror pentru soluționarea legală și temeinică a cauzei penale. Atunci când există probe sau indicii temeinice care justifică tragerea la răspundere penală și nu este incident vreunul dintre cazurile prevăzute în art. 10 C. pr. pen., organul de cercetare penală poate veni cu propuneri în legătură cu punerea în mișcare a acțiunii penale [art. 234 alin. (1)]; dacă se constată fapte noi în sarcina inculpatului ori împrejurări noi care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală sau date cu privire la participarea și a unei alte persoane la săvârșirea acelei fapte, de asemenea, poate face propuneri de extindere a cercetării penale sau privind schimbarea încadrării juridice.

În vederea desfășurării normale a procesului penal în faza urmăririi penale, organul de cercetare penală poate folosi *mijloace de constrângere* împotriva persoanei cercetate în cauză, prin privarea de libertate a învinutului – reținere – sau prin limitarea dreptului de a dispune de bunurile sale, în unele cazuri legea instituind obligativitatea luării unor atare măsuri.

Astfel, împotriva încercărilor învinutului de a ascunde comiterea infracțiunii, de a împiedica dovedirea vinovăției sau de a se sustrage de la urmărire, organul de cercetare penală poate dispune *reținerea* învinutului, atunci când există probe sau indicii temeinice că acesta a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și există cel puțin una dintre împrejurările descrise în art. 148 C. pr. pen., indiferent care sunt limitele de pedeapsă ale închisorii pentru fapta săvârșită. Măsura preventivă a reținerii se dispune prin ordonanță motivată, pe o durată de cel mult 24 de ore, iar dacă se consideră necesară prelungirea duratei peste cele 24 ore, organul de cercetare va înainta procurorului, înlăuntrul acestui termen, un referat motivat pentru luarea măsurii arestării preventive a învinutului. Folosirea de organul de cercetare penală a constrângerii procesuale constând în reținerea învinutului, ceea ce reprezintă o privare de libertate, trebuie să aibă loc cu respectarea garanțiilor instituite prin lege [art. 23 alin. (4) din Constituția României; art. 5 C. pr. pen.], pentru a împiedica orice abuz.

Cu toate acestea, atât legislația, cât și practica permit abateri de la acest principiu. În acest sens, se arată că^[1] Legea nr. 26/1994 privind organizarea

infracțiune, abia atunci intervin dreptul și obligația sa de a preveni, descoperi și cerceta fapta respectivă.

^[1] A se vedea S. PAPILLON (sub îndrumarea lui C. MOTTET, responsabilă de programe în Europa), *Raport asupra problemelor privind tratamentul persoanelor private de*

și funcționarea poliției [art. 16 lit. b)] permite „(...) să conducă la sediul poliției pe cei care prin acțiunile lor periclitează ordinea publică, viața persoanelor sau alte valori sociale (...)”, dar cum noțiunea de ordine publică nu este definită, situația poate duce la interpretări abuzive sau adesea reținerea nu începe în mod oficial decât la câteva ore de la aducerea persoanei la secția de poliție ori există practica mai multor rețineri consecutive, între care persoana este eliberată pentru o oră, două.

Potrivit art. 138 alin. (1) C. pr. pen., când organul de cercetare penală consideră că este cazul luării măsurii obligării de a nu părăsi localitatea sau a măsurii arestării preventive a inculpatului, va sesiza procurorul pentru luarea acestor măsuri procesuale preventive.

În virtutea raporturilor ce se stabilesc între organele judiciare competente să efectueze urmărirea penală – organe de cercetare penală și procuror –, conlucrarea în limitele legii, vizând scopul procesului penal, contribuie la o *soluționare operativă legală și temeinică a cauzei*. A înțelege conlucrarea dintre organele de urmărire penală în afara oricăror posibile divergențe de opinii ar însemna reducerea organului de cercetare penală la un simplu executant, aflat într-o subordonare mecanică față de procuror. Pe bună dreptate se arată^[1] că divergența de opinii nu trebuie exclusă [rezolvarea într-o atare situație făcându-se potrivit dispozițiilor art. 219 alin. (2) teza a II-a C. pr. pen.], dar nici exacerbată, după cum nu trebuie nici confundată cu situațiile în care se ajunge la dispunerea unor măsuri procesual-penale contrare, antrenând consecințe negative în soluționarea cauzei.

În aceeași ordine de idei, arătăm că, spre deosebire de procedura obișnuită, în cazul *infracțiunilor flagrante*, potrivit procedurii speciale prevăzute în art. 468 C. pr. pen., este instituită obligativitatea dispunerii măsurii preventive a reținerii. Învinitul este întotdeauna reținut la sesizarea organului de cercetare, procurorul continuând prin emiterea mandatului de arestare a învinuitului.

În ceea ce privește *urmărirea penală în cauzele cu infractori minori*, aceasta se desfășoară potrivit procedurii obișnuite, cu completările și derogările instituite prin lege privind chemarea la organul de urmărire penală, obligativitatea anchetei sociale ș.a., rezultând că sunt aplicabile dispozițiile

libertate și condițiile de detenție în România, APT, aprilie 1996, p. 10. În același sens, a se vedea C.L. POPESCU, *Reținerea polițienească*, în R.R.D.O. nr. 6-7/1994, p. 30-32; M. ȘTEFĂNESCU, *Din nou despre Legea Poliției, dar și despre Legea nr. 61/1991*, în R.R.D.O. nr. 6-7/1994, p. 33-41.

^[1] *Ibidem*, p. 54-55. Autorul exemplifică printr-un caz în care organul de cercetare al poliției a susținut necesitatea cercetării în stare de arest, în contradicție cu opinia Parchetului.

art. 143, art. 148 C. pr. pen., chiar dacă s-a săvârșit o infracțiune flagrantă. S-ar putea discuta dacă, pentru un plus de calitate a urmăririi penale desfășurate în cauzele cu infractori minori – competente fiind tot organele de cercetare penală, de regulă organe ale poliției –, cercetarea penală să revină în sarcina unor ofițeri de poliție special selecționați și specializați și, totodată, să se manifeste o implicare activă a procurorului ce supraveghează urmărirea penală. Bineînțeles, s-ar putea susține chiar trecerea în competența exclusivă a procurorului – ca organ cu o calificare superioară – efectuarea urmăririi penale în cazul infracțiunilor săvârșite de minori.

În vederea reparării pagubelor cauzate prin infracțiune, organul de cercetare penală poate dispune, prin ordonanță motivată, luarea *măsurilor asigurătorii*, existând obligativitatea dispunerii acestor măsuri când prin infracțiune s-a produs o pagubă proprietății publice sau când cel vătămat este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu această capacitate restrânsă (art. 163 C. pr. pen.); aceste măsuri luate de organul de cercetare penală se aduc la îndeplinire de către acesta. De asemenea, organul de cercetare penală poate dispune *restituirea lucrurilor sau restabilirea situației anterioare* săvârșirii infracțiunii, în acest din urmă caz cu aprobarea procurorului, conform art. 169 și art. 170 C. pr. pen.

Pentru ca judecata să se desfășoare în cele mai bune condiții, o sarcină de cea mai mare importanță pentru organul de cercetare penală constă în *strângerea tuturor probelor necesare pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele*, în acuzare și în apărare. Îndeplinirea acestei sarcini ușurează activitatea instanțelor de judecată, care, într-un timp util, pot acționa pentru soluționarea justă a tuturor cauzelor penale.

Atunci când organul de cercetare penală consideră cauza elucidată complet și ajunge la concluzia că inculpatul trebuie trimis în judecată, îi va prezenta materialul de urmărire penală, iar în condițiile art. 258 C. pr. pen. va *înainta de îndată procurorului dosarul cauzei*, însoțit de un referat. Când organul de cercetare penală și-a îndeplinit întreaga activitate de cercetare, administrând toate probele din care și-a format convingerea trimiterii în judecată a inculpatului, respectiv învinutului, are loc *dezinvestirea acestuia*.

§2. Atribuțiile Ministerului Public în combaterea și prevenirea infracțiunilor

Ministerul Public – ca instituție a autorității judecătorești^[1] ce participă la realizarea actului de justiție – reprezintă în activitatea judiciară interesele

[1] Prin Deciziile nr. 96/1996 și nr. 339/1997, Curtea Constituțională a statuat că

generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenești [art. 130 alin. (1) din Constituția României, art. 2 alin. (4) din Legea pentru organizarea judecătorească, în urma modificării prin Legea nr. 142/1997].

Atribuțiile Ministerului Public sunt înscrise în art. 27 din Legea pentru organizarea judecătorească, fiind atât de ordin judiciar, cât și extrajudiciar. Dintre atribuțiile ce revin în faza de urmărire a procesului penal, menționăm efectuarea urmăririi penale în cazurile și în condițiile prevăzute de lege^[1], supravegherea activității de cercetare penală efectuate de poliție și de alte organe, sesizarea instanțelor judecătorești pentru judecarea cauzei penale. În faza de judecată, Ministerul Public exercită acțiunea civilă în cazurile prevăzute de lege, exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege. Printre atribuțiile extrajudiciare ce se impun Ministerului Public sunt studierea cauzelor care generează sau favorizează criminalitatea, cât și elaborarea și prezentarea propunerilor în vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației penale [menționăm că, în conformitate cu reglementările recente – art. 34 alin. (4) teza finală din Legea nr. 92/1992 –, ministrul justiției poate da îndrumări Ministerului Public cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru combaterea fenomenului infracțional].

Ministerul Public își exercită atribuțiile prin *procurori constituiți în parchete* pe lângă fiecare instanță judecătorească, sub autoritatea ministrului justiției (art. 26 din Legea nr. 92/1992); în vederea realizării acestor atribuțiuni ce le revin prin lege, procurorii acționează pentru înlăturarea scopului procesului penal – prin constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune

Ministerul Public, deși face parte din autoritatea judecătorească, reprezintă o „magistratură specială care nu îndeplinește atribuții de natură jurisdicțională”, relevându-se legătura Ministerului Public cu puterea executivă, iar, pe cale de consecință, procurorii reprezentând „agenți ai puterii executive”. Problema determinării naturii juridice exacte a Ministerului Public a prilejuit în doctrină exprimarea unor opinii diferite. A se vedea, pentru detalii, I. LEȘ, *Organizarea sistemului judiciar, a avocaturii și a activității notariale*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 72 și urm.

[1] Prin Ordinul nr. 40/1997 al procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, s-a dispus ca parchetele să efectueze urmărirea penală, deși nu este obligatorie potrivit legii, și în cauzele cu minori făptuitori sau victime privind infracțiunile contra integrității corporale și sănătății săvârșite cu intenție, infracțiunile privitoare la viața sexuală, abandonul de familie, rele tratamente aplicate minorului, traficul de stupefiante, vagabondajul, prostituția și proxenetismul. În acest sens, a se vedea I. RETCA, *Atribuția Ministerului Public de efectuare a urmăririi penale*, în *Dreptul* nr. 1/1998, p. 76 și urm.

să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Acționând potrivit *principiului legalității și al imparțialității*, prin lege se conferă Ministerului Public mijloacele procesuale proprii în combaterea și prevenirea infracțiunilor, fiind mijloace distincte după faza procesului penal. Dacă în faza de urmărire a procesului penal procurorul îi revine răspunderea principală în rezolvarea dată urmăririi penale, ocupând poziția de conducător al acesteia, în cursul judecății, conducător fiind instanța de judecată, procurorul se situează pe o poziție procesuală egală cu a părților din proces, legea acordându-le, deopotrivă, în ansamblu, aceleași mijloace procesuale.

Așa cum am arătat în secțiunea precedentă, organelor de cercetare penală le revin sarcini privind descoperirea infracțiunilor săvârșite și identificarea persoanelor care le-au comis, sarcini efectuate sub supravegherea exercitată de procuror. Ministerul Public având atribuția promovării și exercitării acțiunii penale, este normal să intervină în cursul cercetării penale, acționând de pe o *poziție de conducere și control al activității de cercetare penală* a poliției și a altor organe de cercetare penală, care sunt obligate să aducă la îndeplinire dispozițiile procurorului, în condițiile legii. Verificând cauzele aflate în cercetare, *procurorul poate efectua personal orice acte de urmărire penală în cauzele pe care le supraveghează*, iar în cauzele anume prevăzute de lege, *efectuează obligatoriu urmărirea penală* [art. 209 alin. (3) C. pr. pen.]. De pe poziția organului conducător, procurorul are contribuția principală esențială^[1], pe de o parte, în asigurarea desfășurării în condiții de legalitate și temeinicie a urmăririi penale, prin efectuarea acesteia în mod complet, temeinic și operativ, în condițiile legii, și, pe de altă parte, în finalizarea urmăririi penale, prin rezolvarea corespunzătoare a cauzei penale.

Atribuția de a conduce și de a controla activitatea de cercetare penală trebuie înzestrată cu mijloacele necesare pentru ca prerogativele ce decurg din ea să fie cât se poate de eficiente, doar astfel putându-se evita orice disfuncții ce pot să apară în relația parchet-poliție. Atare disfuncții nu pot

^[1] Studiarea a peste 5.000 de dosare penale din anii 1994-1996 aflate pe rolul parchetelor din județele Galați, Vrancea și Brăila a relevat că, indiferent de numărul restituirilor pentru completarea urmăririi penale și de temeinicia argumentelor ce pledau pentru o altă soluție, unii procurori abdică de la rolul activ ce le revine în cursul urmăririi penale, astfel încât, în dosarele în care organul de cercetare al poliției a găsit că nu trebuie să fie trimisă în judecată o anumită persoană, acest punct de vedere s-a impus. A se vedea V. CRINTEA, *Rolul procurorilor în combaterea criminalității*, în Dreptul nr. 12/1996, p. 64.

conduce decât la repercusiuni negative, concretizate fie în tergiversări în rezolvarea cauzelor, fie într-o tratare insuficientă a lor. Sub acest aspect, s-a considerat necesară găsirea de soluții de subordonare efectivă a poliției față de parchete în ceea ce privește activitatea de descoperire și de cercetare a infracțiunilor^[1].

Potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală, dreptul de intervenție se completează cu dreptul de decizie privind punerea în mișcare a acțiunii penale (art. 235), arestarea preventivă a învinutului sau inculpatului (art. 233, art. 236), trimiterea în judecată a inculpatului (art. 262) – atunci când din întregul material probatoriu rezultă existența infracțiunii și săvârșirea acesteia de învinut/inculpatul ce răspunde penal, drept de decizie ce ține de competența exclusivă a procurorului. Acest drept – totodată, obligație – ce cade în atribuția magistratului-procuror implică o responsabilitate specifică ce îi revine, deoarece el are și „inițiativa, aprecierea, dispoziția și în mod deosebit puterea de a declanșa acțiunea disciplinară sau penală împotriva organului de cercetare penală (prin sesizarea organelor competente, comandantul polițistului sau procurorul militar), dacă acesta încalcă legea procesual-penală prin neaplicare sau aplicare abuzivă a legii”^[2].

Aprecierile negative cu privire la cercetarea penală efectuată de organele de cercetare ale poliției – ce au competența generală – vizează, frecvent, „patima, antipatia, comoditatea, lipsa de pregătire sau chiar parțialitatea ce pot duce la abuzuri, încălcări ale drepturilor părților din proces, comportări care, deseori, îmbracă forma abaterii disciplinare sau chiar a infracțiunilor. Practica a demonstrat că uneori sentimentalismul, dorința de a face dreptate, asociate cu lipsa de dotare și chiar incompetența, pot duce la abuzuri, prin folosirea altor căi decât cele legale în administrarea probelor”^[3]. Menținându-ne pe această coordonată și în continuarea aceluiași idei, pe cale de consecință, ținem să subliniem aici că se evidențiază:

- necesitatea unei instruirii generale și a unei pregătiri profesionale serioase a organelor de cercetare ale poliției și a celorlalte organe de cercetare penală; se pot realiza aceste cerințe în condiții optime și prin organizarea în cadrul Ministerului de Interne și al Serviciului de Informații a unor activități de informare cu privire la pregătirea și săvârșirea de infracțiuni, în vederea „nivelării” criminalității aparente cu cea reală;

[1] Spre exemplu: notarea anuală a polițiștilor care efectuează cercetarea penală să o realizeze procurorul și, de asemenea, cu avizul său să se realizeze și avansarea în grad; ori poliția judiciară să facă un corp aparte, subordonat direct procurorului.

[2] V. DABU, *Polițiști, procurori și judecători*, op. cit., p. 92.

[3] *Ibidem*, p. 157. A se vedea și V. DABU, *Despre dreptul și arta apărării*, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1994, p. 174-176.

• necesitatea unei deontologii ridicate^[1], printr-o intransigență în urmărirea penală a tuturor infracțiunilor, infractorilor și prin construirea unei relații între organul de cercetare penală și învinuit, inculpat, orice altă parte din proces, cu respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, a demnității umane^[2]. Dată fiind diversitatea garanțiilor care asigură consecvența realizării libertății și siguranței persoanei în procesul penal (conform art. 23 din Constituția României, art. 5 C. pr. pen.), a respectării demnității umane (conform art. 5¹ C. pr. pen.), se impune o realizare efectivă a acestui cadru legal în condițiile respectării legalității.

În procesul înfăptuirii acestor atribuțiuni ce le revin, procurorii *trebuie să își întemeieze orice acțiune pe lege*, soluționând în mod operativ cauzele penale printr-o corectă aplicare a prevederilor legii procesual-penale^[3], ceea ce constituie o intervenție promptă în lupta împotriva criminalității și contribuie, totodată, la menținerea prestigiului și autorității Ministerului Public.

Dacă din datele statistice rezultă că, în general, se acționează corespunzător de către parchete, o problemă care se ridică este dacă se acționează suficient și mai ales cu eficiență; sub acest aspect, în literatura de

[1] Regulile de conduită a organelor de cercetare penală rezultă din instrumente juridice internaționale cum sunt: Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 34/169 din 17 decembrie 1979 referitoare la Codul de conduită a persoanelor responsabile cu aplicarea legii; Rezoluția nr. 690/1979 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la Declarația cu privire la poliție – ce au stat la baza realizării Codului deontologic al funcționarului Ministerului de Interne.

[2] Pentru o analiză a problemei legate de unele aspecte negative din activitatea organelor de cercetare ale poliției, relative, în principal, la privarea de libertate și prevenirea relor tratamente, a se vedea S. PAILLON, *Raport asupra problemelor privind tratamentul persoanelor private de libertate și condițiile de detenție în România*, aprilie 1996. Despre activitatea poliției, în acest raport este semnalat și proiectul de lege privind statutul polițistului, apreciat că „deschide calea impunității polițistului vinovat de încălcări ale drepturilor omului, prevăzând o subordonare a puterii judecătorești în fața puterii executive în caz de urmărire”.

[3] Dintre sancțiunile de drept penal prevăzute de legea penală, procurorul nu poate dispune decât luarea, în mod provizoriu, a unora dintre măsurile de siguranță prevăzute în art. 113, art. 114 C. pen., așa cum prevede art. 162 C. pr. pen.

Precizăm că, anterior Legii nr. 104/1992, odată cu încetarea urmăririi penale pe temeiul art. 10 lit. i) C. pr. pen., procurorul putea dispune o sancțiune cu caracter administrativ. *De lege lata*, procurorul este nevoit să dispună trimiterea în judecată a inculpatului, înlocuirea răspunderii penale fiind lăsată la aprecierea instanței de judecată dacă sunt respectate condițiile cerute de lege. Procurorul poate aplica o sancțiune cu caracter administrativ potrivit art. 91 C. pen., în condițiile scoaterii de sub urmărire penală în temeiul art. 10 lit. b¹) C. pr. pen.